

Brot úr ársfrágreiðingini hjá Amnesty International 1997

50 ár við Heims-
syvirlýsingini um
Mannarættindi
og 50 ár við
mannarættinda-
brotum

Ársfrágreiðingin hjá Am-
nesty International lýsir
mannarættindabrot í 141
londum.

Fimti ár aftaná at Heims-
syvirlýsingin um Man-
narættindi varð samtykt, biðja
offrini fyri mannarættinda-
brotum framvegis eftir at
sigga heimin uttan misk-
unnarloysi og órættvísi,
sum stjórnirnar lovaðu í
1948, segði Amnesty Inter-
national í dag, tá árs-
frágreiðingin varð útgivin.

Ársfrágreiðingin, ið um-
fatar mannarættindabrot í
141 londum í 1997, lýsir
misgerðir, framdar av
stjórnum og vápnadum and-
stöðubólkum, sum umfata
dráp, tortur, "hvørvingar"
og fongslung av samvíst-
kufangum.

"Fyri flestu fólk í heimi-
num er Heimsyvirlýsingin
um Mannarættindi litið ann-
að enn tað, ið eitt pappír lov-
ar," segði Pierre Sané, að-
alskrivari í Amnesty Inter-
national. "Eitt lyftið, ið ikki
er hildið fyri tær 1,3 milli-
onirnar av fólki, sum
stríðast fyri at yvirlevja fyri
minni enn 1 US\$ um dagin;
fyri tey 35.000 fólki, sum
hvønn dag doyggja av
føðslutroti og sjúkum, ið
kunnu fyrbyggjast; fyri tær
milliónirnar av vaksnum,
flestu teirra kvinnur, sum
hvørki duga at lesa ella
skriva; fyri teir samvíst-
kufangar, sum sita í fongslum
í helminginum av heimsins
londum, og fyri torturoffrini
í einum triðingi av heimsins
londum."

Drivnar av politiskum
sjálvsókn og egnu áhuga-
málum halda stjórnirnar á
at traðka á rættindini hjá
borgarum teirra fyri at varð-
veita valdið og framhjá-
rættindini hjá teimum fáu.
Lutfalsliga nýtt og ógvuliga
skelkandi er, at nakrar
stjórnir royna at umbera
hesa framferðina við at seta
spurningar við tað grund-
sjónarmiðið, at mannarætti-
ndareglurnar, soleiðis sum
tær eru lýstar í Heimsyvirlý-
singini um Mannarætti-
ndi, eru algildar og ósbýlilar.

Túsundtals mannarætti-
ndareglur kring í heimi-
num mótmæla hesum sjón-
armiðum, sum stjórnir teirra
bera fram - tað eru bæði
menn, kvinnur og børn, sum
vága lív teirra fyri at verja
og fremja mannarættindi
hjá øðrum. Mong teirra eru
dripin, "horvin", fongslaði
og pind fyri arbeiði teirra,
og Amnesty International

vígir hesum djórva einstak-
lingum ársfrágreiðingina í
ár.

Heimsyvirlýsingin um
Mannarættindi hevur verið
nevnd "heimsins best fjalda
loyndarmál", hóast stjórnir
samdust um í 1948, aktivt
at virka fyri henni alla-
staðni, har tað var gjørligt",
segði Pierre Sané. "Okkara
átak fyri at fremja Yvirlýs-
ingina um Mannarættindi,
sum heldur fram til 10. des-
ember fer vónandi at broyta
hetta."

"Øll skylda vit øllum off-
runum, familjum teirra og
framtíðar ættarliðum at
vissa um, at tey næstu 50
árin veruliga uppliva, at
lyftið um ein betri heim
verður úti."

Í 1997 próvfórði Amnesty
International - uttanrætti-
ligar avrættingar í 55 lond-
um og rættarligar avrættin-
gar í 40 londum. Samvíst-
kufangar vóru í fongslum í minst
87 londum. Felagsskapurin
skrætti torturmál í 117
londum og "hvørvingar" í
31 londum. Tá trýr Am-
nesty International at røttu
tølini í øllum hesum fõ-
rum eru nógv størri.

Høvuðspunkt úr heims-
pørtunum

Afrika

Í 1997 førdu áhaldandi
vápnadur samanbrestir og
framhaldandi sosial og po-
litisk órógv til skelkandi
mannarættindabrot í Afrika.
Fá fingi ábyrgdina fyri hesi
misbrot, og gerningsmenn-
inir hildu óvessaðir á. Í
Great Lakes økinum vóru
hópdráp umfatandi, og
mannarættindastøðan
versnaði framhaldandi. Í
demokratiska tjóðveldinum
Congo forðaði nývalda
stjórnin kannningunum hjá
Sameindu Tjóðunum um
blóðbadini í landinum. Í
Liberia vísti Amnesty á
tørvin fyri at kunna stað-
festa ábyrgd og fyri at end-

urreisa stovnar til at tryggja
rættartrygdina og altjóða
mannarættinda standardar.

Torturur, tørvur á lækn-
hjálp og ræðuligar, ómenn-
iskjaligar ella mannmin-
kandi fongsumstøður varð
hildið at vera orsøkinar til,
at hundrættals fólk doyðu í
14 londum. Frælsi til at út-
tala seg og frælsi til at vera
í felagsskapum vóru álvar-
sliga skerd, og í 27 londum
sótu samvístkufangar ella
møguligir samvístkufangar
í varðhaldi. Runt í Afrika
gjörðist tjakið um syndar-
ligu avleiðingarnar av
kvinnuligari umskering eitt
átroðkandi mál, ið forði við
sær vittefvandi órógv.

Norður- og Suðuramerika

Mál um tortur, ringa við-
ferð, "hvørvingar" og uttan-
rættarligar avrættingar vóru
regluliga fráboðaði úr
Norður- og Suðuramerika,
har mannarættindaverjar og
tíðindafólk, sum meldaðu
hesar og aðrar misgerðir,
ofta sjálvi gjörðust offur. Í
Argentina og Mexico vísu
mál um hótanir, har tíð-
indafólk ferð eftir ferð vóru
hótt við lívinum, at trygd-
ardeildirnar annahvørt
vóru beinleiðis uppií hót-
anunum ella vóru vitandi
um tær.

Í Mexico, har Zedillo for-
seti ókti um luttøkuna av
herinum, tá lógir vóru
tvingaðar ígjøgnum, varð
ein týðilig ókjan av tortur-
málum, "hvørvingum" og
uttanrættarligum avrættin-
gum, framdar av limum í
trygdardeildunum ella av
paramilitarum bólki. Í
Cuba varð hildið, at fleiri
hundræð samvístkufangar
vóru fongslaði, tí at stjórn-
in hjá Fidel Castro helt á
við at rættvísgera kúgan av
politiskari ósemju orsakað
av áhaldandi illvilja frá
USA. Høvuðsoffrini, or-
sakað av ótryggu fíggar-

støðuni í Colombia, vóru
framvegis sivil fólk, serliga
bøndur í ófriðarligum pørt-
um í landinum. Hundrættals
fólk vóru dripin av trygd-
ardeildum ella paramilitar-
iskum bólki, og minst
140 fólk "hvurvu" aftaná at
hava verið hildin í varð-
haldi.

Asia

Undir 50 ára haldinum fyri
Heimsyvirlýsingini um
Mannarættindi vóru mótmæli
móti, at mannarætti-
ndareglurnar eru algildar
og óbýlilar, vanlig gjøgnum
um alt Asia- Kyrrahavs-
økið.

Amnesty International
stúrdi serliga fyri teimum
avleiðingum, sum fíggar-
kreppin í mongum londum
hevði á mannarættindastøð-
una. Bólkar, ið vóru fíggar-
arliga illa fyri, fremmandar-
arbeiðarar, og etniskir
minnilutabólkar, merktu øll
avleiðingarnar av politisku
og fíggarligu óvissuni.

Verkmennt í Kina, sum
mótmæltu korrúptionin,
vóru løstaðir av lögregluni
og fleiri vóru handtiknir. Í
Indonesia fór óhefti fak-
felagsmaðurin Muchtur
Pakpahan undir at sita sín 4

ára dóm fyri friðarlaga virk-
semi sít, og sjálvsstöðug á-
kæra er eisini reist móti
honum fyri kollveltandi
virksemi. Herurin í
Myanmar hevur ábyrgdina
av uttanrættarligum avrættin-
gum, tvingsulsflytingum
og pning av etniskum
minnilutum.

Sagt er frá um túsundtals
fólki, sum eru fongslaði fyri
teirra etniska uppruna ella
"ó-islamisku" framferð í
Afghanistan, har torturur
og ring viðferð eru vittefv-
andi. Tíggju túsundtals
kvinnur eru framhaldandi
afturhildnar í heimum teirra
av Taleban fyriskipanini. Í
Cambodia vóru minst 16
fólk dripin í einum grana-
taloði á eina friðarlaga mótmælisgongu í mars, og
stjórnardeildir drupu tilvild-
arlaga meira enn 43, sum
vóru mistonkt fyri at stuðla
andstöðuni aftaná juli-
kvettið.

Australia fór undir lóg-
gávu, sum effektivt loyvir
myndugleikunum at seta til
viks allar mannarættinds-
málar, sum áður vóru stað-
festir av stjórnini.

Europa

Torturur og mishandlingar
framdar av trygdardeildum,
lögregluni ella statsmynd-
ugleikum vóru framvegis
vanligastu mannarættinda-
brot, sum sagt er frá í Eur-
opa. Boðað er frá málum úr
28 londum. Offur doyðu
aftaná tortur í minst fimm
europeiskum londum í
1997; kortini vóru onkrar
positivar broytingar í
heimspartinum.

Í oktober undirskrivaði
Yeltsin, forseti, eina fyrir-
skipan, sum ber við sær stig
fyri stig ábrotur av fongslus-
kipanini í Russiska Sam-
veldinum, har mál um tort-
ur og mishandlingar,

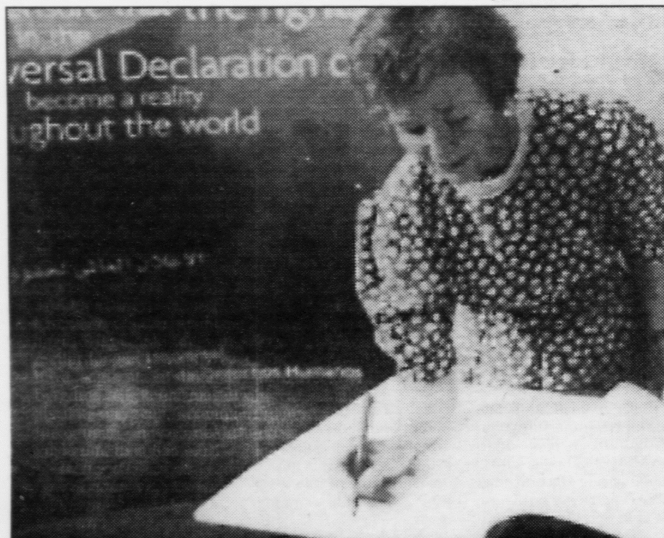
framdar av yvirmonnum
innan lögregluna og herin,
vóru regluliga fráboðað. Í
Turkalandi, har torturur
framhaldandi var vittefv-
andi, hevði ein lóg, sum
stytti um tíðina, ið lögreglan
hevði loyvi til at hava fólk í
varðhaldi í landspørtum í
undantaksstöðu, positiva á-
virkan. Kortini sótu mong
framvegis í avbyrgdum
fangaholum, har tey eftir
øllum at døma vóru pind.
Umleið 1,4 milliónir av
fólki úr Bosnia-Herze-
govina vóru framhaldandi
flóttar ella vóru flutt innan-
lands orsakað av ófriði, ella
tí at tað ikki var nógv trygt
fyri tey at venda heimaftur.

Miðeystur

Í 1997 vóru túsundtals fólk
fyri regluligum torturi ella
ólógligum avrættingum, og
fingu noktað minstamat av
rættvísi. Hundrættals mál
um órættvörðna rættarferð
vóru fráboðaði úr flestu
londum í Miðeystri og
Norðurafrika. Tað víðferði
vittvefvandi mannarætti-
ndabrot og eina týðandi ókjan
av deyðadómum og avrættin-
gum.

Í oktober kom Amnesty
International saman við øðrum
mannarættindafelags-
skapum við eini felags
áheitan um at kanna man-
narættindastøðuna í Algeria.
ST nevndin móti torturi
staðfesti, at avhoyringar-
hættir, ið nýttir vóru í Is-
rael, vóru torturur.

Ræðuligar og ómenniskj-
aligar rættarligar revsingar
so sum amputatiónir,
fleineingjar og steining vóru
álagdar í fleiri londum við
Flógvan, teirra millum
Iran, Saudi Arabia og
Yemen. Í Ras al-Khaimah
(Sameindu Arabisku Em-
iratunum), vóru ein
kvinnu úr Sri Lanka og ein
maður úr India dømd til
ávikavist 130 og 90 koyr-
ilsløg. Revsing við fleineingjar
varð víðkað til ferðslulóg-
arbrót og biddan. Í Egyp-
talandi styðjaði hægstrættur
avgerðini um at banna
kvinnuligari umskering at
vera framað á landssjúkra-
húsum.

Nýggi ST-hámmiserurin
fyri mannarættindi, Mary
Robinson